

ՊԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համար 180 դր.
» Գաւառաց » 100 դր.
» Կ. Պոլսոյ » 30 դր.
» Գաւառաց » 50 դր.
Իւրաքանչիւր թերթի գին 50 դր.
Յանուարու ամիսը մէկ անգամի հա-
մար 3 շաբաթ, երկու անգամի հա-
մար 2 շաբաթ, աւելի անգամներու
համար գաւառացիներէն կը լինայ:

Լ Ր Ա Գ Ի Ր

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՊԱՏԱՆԴՈՒՊՈՒՄ 24 ՅՈՒՆԻԱՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Գաղղիոյ ներկայ կղերական տա-
խարհաւորութիւնը Գերմանիոյ մէջ
մեծ դրդաւորութիւն յարուցած է այս
օրերս, կը վախճուի որ անգղիական
թայմը լրագրին զգացած կրօնական
պատահարին կատարած իրականու-
թեան դառնայ մօտաւոր ապագայի
մը մէջ թէ և պատերազմի դադա-
րաւն առ այժմ հեռի կիսերէն եւրո-
պական տէրութեանց մտքէն:

Գաղղիոյ ներկայ կառավարու-
թիւնը որ հանրապետութեան դրո-
շին ներքեւ ազգային ժողովոյ մէջ
տիրող միապետական սկզբանց ներ-
կայացուցիչն է, բնականաբար պա-
պարկեան բանապետական սկզբանց
ալ եթէ ոչ դարձնականապէս՝ դոնէ
բարոյապէս եղանակաւ հարկին մէջ
կը գտնուի:

Գաղղիոյ այս տախարհաւորութիւ-
նը անգղիականից կղերին մոլեռան-
դութեան քաջաբեր եղած և ամեն
տեղ՝ մանաւանդ Գերմանիոյ մէջ իր
ազդեցութիւնը խիստ միատարար
կերպիւ զգալի ըրած է:

Պէրլինի կառավարական թերթե-
րուն բերնին նայելով, այս վիճակը
կրնայ մինչեւ իսկ եւրոպայի խաղա-
ղութիւնը վառագի մէջ ձգել՝ եթէ
Գաղղիոյ կառավարութիւնը բայցար-
ձակ կերպիւ չարդեւր և չզսպէ Գաղ-
ղիոյ բարձրատեսի մանկիւնը մեք-
նայութիւններն, որք Գերմանիոյ
կաթմիկ կղերն ապստամբութեան
կը քաջաբերեն:

Ահաւասիկ՝ յիշեալ թերթերէն
մէկուն այս առթիւ հրատարակած
տողերը:

« Եւր հակառակորդն այսօր կղե-
րական հռոմէն է. դժնդակ կուտի մը
բռնութեամբ ենք Պապին տիրապետական
կառավարութեանց դէմ, որք մինչեւ աշ-
խարհական դարձող վրայ կը տարածին:
Պետութիւնն իր լոյսը գործելու հա-
զիւ կրնայ ինքզինք պաշտպանել այն ա-
ւելիք ձեռնանց դէմ որք կրօնի վերաբ-
կուին տակ կաշխատին միլիոնաւոր կրօ-
նաւոր քաղաքացեաց առ իրենց թաղա-
ւորն և առ հայրենիս ունեցած դարաւոր
հաւատարմութիւնը խախտել: Եւ անոց
խղճմանը խաղաղութիւնը և ի նպաստ Պա-
պին գտնուի պիտուրելով, որպէս զի ի-
րենց թաղաւորն և ազգին իշխանու-
թեանը դէմ կուտին:

« Եւր հակառակ շահը կը պահանջէ որ
այդ մարդ ինչ ինչն զաշխակիցներ չըլտ-
նեն: Եւր Գաղղիոյ հետ ունեցած յա-
բարեւորութեանց սպառնացող վտանգն
այս է, որ այդ թշնամին, որոյ հետ ի-
րաւաբան ըլլալ և հաւատել անհնարին
է, որ մը բոլորովին իր ձեռքը կանգնել
դիմադրի:

« Գաղղիական որ և է կառավարու-

թիւն որ հռոմէն նախապետական աշ-
խարհաւորութեան ծառայելու շարժի-
ղինք նախապետական, թշնամի կառավա-
րութիւն մ'է մեզ, ոչ թէ Գաղղիոյ կա-
ռավարութիւնն ըլլալուն համար, այլ
հռոմէն տարածական ըլլալուն համար, որոյ
հետ չենք կրնար խաղաղութեամբ ապ-
րիլ: Այս պատճառաւ է որ անգղիոյ ու-
շաղթութեամբ կը զխոնք Գաղղիոյ եպիս-
կոպոսաց ոմանց ընթացքը, որք զիտմանը
կամ անխոնքութեամբ մեր երկրին մէջ
տեսնուած կղերական տիրապետութիւնը
կըքաղակերն և մեր ու Գաղղիոյ մէջ դժ-
տութիւն ծաղկեցնելու պատճառ ըլլալուն
Եւր անհրաժեշտ համարութեան մը շարժ-
ներկայեցիկ կերպիւ հաստատելով որ այս
տեսակի շարժանքիւ միջամտութիւն մը
դժուար լինէն անհրաժեշտ կրնի, յամեն
նայն սրտէ կաշխատինք որ երկու ազ-
գաց մէջ խաղաղութիւնն անվրդով պա-
հենք:

« Գերմանիոյ և Գաղղիոյ խաղաղ դո-
շակցութեանն ընտելութեամբ բուն մը
չկայ՝ ցորտի այս երկու դրացի ազգաց
քաղաքական շահերը չխռովին և իրարու
հետ չպիտին: Բայց երբ որ Գաղղիա նոյ-
նանց հռոմէն հետ, այն ժամանակ մեր
երդուեալ թշնամին կըլլայ: Զուտ Գաղղի-
ական տախարհաւորութիւնը կրնայ եթէ
ոչ յաւաքեան դոնէ սերնդի մը տեսլու-
թեան շարժ ժամանակ համաձայնի մը
խաղաղական աշխարհաւորութեան հետ,
իսկ հռոմէն նախապետական ծառա-
յող Գաղղիա մ'աշխարհի խաղաղութեան
հետ չկրնար համաձայնիլ:

« Աւստրի Գաղղիոյ կառավարութիւնն,
անգղիականից դատը ընտելութիւն, թէ՛
Եւրոպայի անդորրութեան և թէ՛ երկու
դրացի ազգաց խաղաղ և մարդկայն
զարգացման ամենէն ապագայ դրաւա-
կանը տուած պիտի ըլլայ:

Հեռագիրն անցեալ շաբթու կը
ժամուցանէր թէ կապէնց զօրապե-
տն ինքզինք ապաններ է Յուրիսի
մէջ:

Կապէնց՝ Աւստրիոյ հռաւառար
զօրապետներէն մին էր: 1866ին Շը-
լիզիլի պատերազմին հրամանատարու-
թիւն ըրած էր: 1866ին Աւստրիո-Ֆր-
անսիական պատերազմին մէջ Բրու-
սիացեաց ծանր հարուած տուաւ, և
եթէ Բրուսիոյ գահաժառանգ իշխա-
նին դաւադրեց վրայ չհասնէին, Բր-
ուսիացեաց դարձ ընկած էր: Այն
պատերազմէն ետեւ կապէնց զինու-
թական պաշտօնէն հրաժարելով կրաց
քաջու եղաւ: Բայց ինչ տարօրինակ
գարշաւած ընթացի այս հանձնարեց ուղ-
մադէան և քաջ զօրականը որ դարուս
ամենէն մեծ ծակաւորմաններէն մե-
կուն մէջ Բրուսիացիները տարտուի-
ցուցիւ էր: Պորտուգիսի գործողութեանց
մէջ թշնամաբար վրայ տալով, փա-
ռաւոր մահուամբ զրաւելաւ սահման-
եալ կեանքն անարգ անձնապաշտու-
թեամբ կնքեց:

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Լոնդոն 2 փետր.
Մինչև հիմա ծանուցեալ 87 ընտրու-
թեանց 28 պահպանողականաց նպատա-
ւոր են, որք տակէ տալ ապստամբաց
ձեռքն եղած հինգ աթու շահեցան հա-
սարակաց խորհրդարանին մէջ:

Բարո-Քոթլէն եկած լուրերը կըմա-
նուցանեն թէ Աւստրիոյ թագաւորէն
դեպտաններ գացեր են Վուլի դորապե-
տին և Բրաւո-Սուի ըով անոր ներկայա-
ցեր են, բայց զօրապետն անոնց առա-
ջարկութիւնները մտիկ ընել չէ ուզեր
ըսելով թէ թագաւորին հետ անձամբ
պիտի բանակցի Բուստիսի մէջ:

Վիլհելմ 2 փետր.
Կառավարութեան կուսակից թեր-
թերը Պիտերը իշխանին Գաղղիոյ Պե-
ճիոյ և Խոտիոյ նկատմամբ բռնած ըն-
թացքը կը պարտաւեն: Կըվանան որ Ա-
ւստրիո-Հունգարիոյ գործերուն ալ չը
միջամտի, և կըսեն թէ Պ. Պիտերը եւ-
րոպայի վրայ դիկտատորութիւն բանե-
ցնելու դիտում ունենալով կրնայ Եւ-
րոպական դաշնակցութիւն մը հանել իր
գէմ:

Պերլին 2 փետր.
Տեղւոյս լրագրերը՝ Կիւեով կայսրն և
Գերմանիա թշնամանող օտար եպիսկո-
պոսաց պատժուիլը պահանջելու մասին
կը սնդի:

Ազգաս-Լորէնի մէջ եղած ընտրու-
թիւնները 13 գաղղիացի ընտրելաց նը-
պատաւոր արդիւնք ունեցան:

Լոնդոն 2 փետր.
Այսօր 350,000 իրա դուրս հանուե-
ցաւ Անգղիոյ Պահքայէն: Զրոյց կայ թէ
այս ամաց մէջ Եւրոպայի ցամաք երկր-
ներն երթալիք դրամաց դուստրը մեծ
պիտի ըլլայ:

Փարիզ 2 փետր.
Պ. Ռուէ նոր տուրքի հաստատելու
ծրագրին դէմ պիտի խօսի: Բնարական
օրինաց ծրագրին ալ այս ամաց մէջ պի-
տի ներկայանայ ժողովին:

Լաւէյ 2 փետր.
Բնանկէն լուր կուտան թէ պա-
տերազմն իր փորձանին մօտ հաւած կը
նկատուի: Զրոյց կայ թէ Ալիսի Սուլթա-
նը մեռեր է:

Լոնդոն 2 փետր.

Ռուս	Ռուս	41 1/16
Փոխ	1865	8 3/4
»	1869	53 3/4
»	1871	36 1/4
»	1872	67 1/4
Անգլ	Ռուս	97 5/16

Լոնդոն 2 փետր.
Բաւարի Գիտելի-Օլիւան 8—1/4—
Պատուած 12000 հակ:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԵՒՐՏԱԿԱՆ ՏՆՈՐԵՆՈՒԹԻՒՆԵՐ
Մինչև հիմա կայսերական կառավա-
րութեան կողմանէ յատուկ պաշտո-
նով մաքսատանց ընդ հանուր փերա-
տետուէ վսեմ: Ստորգ փաշան իւրո-
պա կ'ուղեւորի, արժան կը համարվի:
Բ. Գրան առաջարկած երկրական նոր
միջոցներուն վրայ քանի մը տեղե-

ՊԱՅՄԱՆՔ

Գաւառացիացի լրագրաց հաւ.
ժանրը խմբագրութեան վրա.
Լրագրացի փերապետն
յամ օր և րոյն գաւառի
—Տնօրէնի պիտի ուզուի
լրա, Չիլիի խան, Սաւրոյ գրաւան.
հակը:
Համուծ ծախքը չփախուած է.
մակ չընդունուիր:

կութիւններ տալ: Առնցմէ մին է
ներքին մաքսատանց (Գաւառ կէսմ
րիւք) բարձուի, որ յատուկից մար-
տէն սկսեալ պիտի գործադրուի, ինչ-
պէս որ անցեալները պաշտօնական
յայտարարութեամբ մը հրատարակ-
ւեցաւ:

Այս առթիւ Ստորգ փաշան Բարձր-
Մեծ—Եպարքոսին տեղեկագիր մը
մատուց, որ քաղաքական տնտեսագի-
տութեան նկատմամբ դաւաժեան
արժանի ծրագիր մը կրնայ համար-
ւիլ, և եթէ կէտ առ կէտ գործադ-
րի, Պատերազմից չկայ որ երկրին զար-
գացման մեծագէտ կը նպաստէ:

Ստորգ փաշային տեղեկագիրը
նախ այս մեծ սկզբունքը կընդունի
թէ ուղիւ ներքին փաշաւականու-
թիւնն ու արուեստներն արգելքէ
և ծանր ծանր տուրքերէ ազատ ըլ-
լան, այնչափ աւելի կը զարգանան
և կը պաշտպանեն Այսթանի ներ-
քին մաքսատաներն և ուրիշ քանի
մը տուրքեր՝ այս սկզբունքին հա-
կաւակ են, աւստի և փաշային հե-
տեանք կ'արտադրեն: Ներկայ մաք-
սատան դրութեան նկարագրին այս
ընտանի կառարարութեան կը հաստատէ:
Ներքին մաքսերն երեք կարգի կըն-
նան բաժնուիլ: Նախ՝ մաքսատան չը
գտնուած տեղերէ մաքսատան դրա-
նուած ծովեզերեց կամ ցամաքային
քաղաքները փոխադրուած տարած-
քէ կամ ուտանտներէ հարկերին 8
մաքս կառնուի: Բայց որովհետեւ տե-
ղական արուեստից շատին կեղծանք
գտնուած լինէն է, այս մաքսն ա-
մենէն աւելի այն արուեստներուն վը-
րայ կը ծանրանայ, և բնակիչներն ալ
շարունակ կը դաժնագտին իրաց այս
վիճակէն: Այս ցամաքային մաքսը
թանկիմովին սկզբնաւորութեան
ժամանակ հաստատուած էին, բայց
յետոյ հետզհետէ վերցան. և թէ-
պէտ կառավարութիւնը մնացեալնե-
րն ալ վերցնելու մտադիր էր, դան-
ձը ներքին մաքսատանց հասցիէն
չ'ըրկելու համար տակաւին շնչուած
չէն:

Երկրորդ՝ բանուած ապրանքնե-
րէ զանազան մաքսեր կառնուին. օ-
րինակի համար՝ ապրանք մը բանուե-
լէ ետեւ եթէ ուրիշ ձեւ մ'առնու, նո-
րէն հաշիւին 2, 4 և մինչև 6 մաքս
կը պահանջուի, և այս ամենէն աւե-
րի կը փաշէ արուեստներու: Երբեմն
ալ՝ երբ բանուած ապրանքին նախ-
նական նիւթերէն մաքս առնուած ըլ-
լալը յայտնի ըլլայ, հարկերին 8 մաքս
կը պահանջուի: Որինալի համար՝ իդ-
միք, Միտիլի, Հալէպ և ուրիշ տե-
ղեր շինուած օժանդեր, որոց համար
գործածուած ձէթն և ուրիշ նիւթե-
րն Եւրոպայէն կամ ուրիշ տեղերէ
եկած ըլլալը վերնոր գիտցուիլ, հա-
րկերին 8 մաքս կ'ենթադրուին փա-
խաղութեան տեղերը, եւ այսպէս

Երբեմն մէկ նիւթը կրկնակի մաքսի կենթարկուելով հարկւրին 16 մաքս կը վճարէ։ որով երկրին մէջ բանաւոր աշխատողները չեն կրնար օտար բերքերու հետ մրցիլ։

Երբորդ՝ ծովու կամ գետի վրայէ նաւամատուցէ մը միւսը փոխադրուած ապրանքներն հարկւրին 8 մաքսի կենթարկուին, և այս մաքսն ալ ներքին վաճառականութեան և արւելատեղի վրայ ծանր բեռ մը կը լինայ, և առանց բանաւոր պատճառի անհաւատարմութիւններ կարողութիւն։ Օրինակի համար՝ ցորեններն ու ալիւրները ցարմարէն առանց որ և է մաքսի կը փոխադրուին։ Բայց երբ ծովու կամ գետի վրայէ փոխադրուին, մաքս կառնուի։ Ռատովայէն մայրաքաղաքը եկած ցորեններն ու ալիւրներն երբ որ ցամաքէն գանձ մաքսէ ապաւն են, և երբ որ ծովէն բերուին՝ մաքս կը վճարեն։ Այս դրութիւնը պատճառ կրնայ որ օտար աւերութեանց երկիրներէն եկած ալիւրներն ու ցորենները ներքին բերքերու հետ կը մրցին, և վաճառականները Ռուսիայէն, թրիւսէն և մինչև իսկ Ամերիկայէն ցորեն ու ալիւր բերելով շահ ալ կրնան։ Գործը հարկւրին 8 մաքս տուէ՝ ետեւ երբոր ալիւրի փոխադրիլ, անկէ ալ հարկւրին 8 մաքս կը պահանջուի։ Եւ այսպէս ցորեններն ու ալիւրէն առնելու մաքսն ընդամենը հարկւրին 16 կ'ենէ, մինչդեռ օտար երկիրներէ եկած ցորեններն ու ալիւրէն հարկւրին 8 մաքս միայն կառնուի։

Իրաց այս փոխակի աւելի ծանրացաւ մաքսերուն վճարման եղանակին փոփոխութեամբ։ Ներքին մաքսերու համար մասնաւոր սակագին (թարիֆ) մը չկար, ուստի այս մաքսերն ալ 1278ին օտար բերքերու համար հաստատուած սակագիններ համեմատ կառնուէին։ Բայց ի վերջոյ, երբ որ բերքերուն արժէքն աւելցաւ, գանձուն եկամուտներն ալ աւելցնելու նպատակաւ 1282ին վերջերը ներքին բերքերու համար մասնաւոր սակագին մը հաստատուեցաւ ըստ արժողութեան։ Գործին գրիւն արժէքը նախկին սակագնէն մէջ 13 դրուշ սահմանուած ըլլալով, 43 փարայ տուրք կառնուէր։ Բայց ետք սակագինին մէջ գրիւն 25—30 դրուշ արժողութիւն սահմանուած ըլլալով, նախկին մաքսին գրիւն կրկնապատիկը կառնուի։ Ստորագրուած սակագինները կը հաստատուէ որ թէպէտ սակագինն այս փոփոխութեանէն գոնէ հարկւրին երեսուն եկամտից առաւելութիւն կը յաւանդուէր, ընդհանրապէս նուազած է, քանզի նախկին սակագինն վերջին տարիներն այն է 1280ին և 1281ին՝ ներքին մաքսերու գումարն էր 143 809 քրակ, մինչդեռ նոր սակագինին համեմատ 1286 և 1287 տարիներուն մէջ դոյացած գումարն է 130,330 քրակ, ուրկէ կը հասկնայ որ 13000 քրակի չափ նաւազութիւն մը կայ, և այս ալ կը հաստատուէ որ անուղղակի տրոյ սակագինն յաւելումն անպատճառ այս տրոյ հասոյթն ալ չաւելցնէր, այլ ընդհանրապէս շատ անպատճառ պատճառ կը լինայ։

Միւս կողմանէ՝ օտար երկիրներ փոխադրուած ապրանք մաքսին նուազումն արդիւնէն քանակութեան է։ Երբ օտար երկիրներ փոխադրուած ապրանքին մաքսը 1278ին հարկւրին 8 էր, 84,270 քրակի հասոյթ կը դոյանար։ Բայց հիմա որ յիշեալ մաքսը տարին հարկւրին 1 նուազեցնելով հարկւրին 1 կ'իջած է, և պէտք էր որ 1278ի գումարին ութն

որորդէն այսինքն 10,900 քրակ ըլլար, 1287ին 19903 քրակ եղած է, ուրկէ կը հետեւի որ տասն տարուան մէջ կըրկնապատկուէր։ Եւ հետեւ արար կայ՝ սերական գանձը ներքին փոխադրութեան վրայ հարկւրին 8 մաքսը ձեռքէ չհանելու համար՝ 100ին 92 շահ մը կորուստ է ներքին վաճառականութեան զարգացման կողմանէ, և արտաքին փոխադրութեան մասին տարին միայն 6000 քրակի դոյանարութիւն մ'ընելով, այսինքն դուրս գացած ապրանքներուն մաքսը տարին 1 զեղչելով, արտաքին փոխադրութեան կրկնապատկուէր։ Եւ որով երկիրը տարեկան 1,300,000 քրակի աւելի ապրանք վաճառած կը լինայ եւրոպայի։

Ստորագրուած փաշային տեղեկագիրը քաղաքական անտեսութեան սկզբնային համեմատ ներկայ մաքսական դրութիւնը դատապարտելէ ետեւ, քանզի կըսէ, այս վիճակին մէջ երկիրը չկրնար օտար երկիրներու հետ արտեւարից և վաճառականութեան կողմանէ մրցիլ, ինչպէս որ դաւադաններով ու սուրբով միայն զինեալ դուրս մը դուրս անկարող է բուրովին ասեղնաւոր հրացաններով և շերտաւոր թնդանոցներով զինեալ դուրս մը հետ պատերազմելու։ Կը ծանուցանէ թէ վերջերս տարեկան մաքսերէն առաջին և երկրորդ տեսակին անմիջապէս բարձումը բնաւ անպատեհութիւն մը չկըրնար ունենալ իսկ երրորդ տեսակին՝ այսինքն ծովու կամ գետի վրայէ փոխադրուած վաճառքներու մաքսին դուրս, քանի մը նախադրուած թիւները պէտք կը լինայ, որպէս զի օտար երկիրներէ եկած նոյնպիսի ապրանքներն ալ մաքսէ չիտանին։ Ասոր համար կառավարիչներքին նաւահանգիստներէն մէկէն միւսը փոխադրուած ապրանքներուն վերջնապէս արժէքը գացած տեղը ներկայացնելու համար։ Այս պարագային մէջ ալ կրնայ զեղծումներ մտնել։ Օրինակի համար վաճառական մը կ'ըսէին Սամառն արիւր տանելու վկայագիր մը ստանալով ալիւրն առանց մաքսի կրնայ Յունաստան փոխադրել, և յետոյ ձեռքն ունեցած վկայագրով Օսթանայէն ուրիշ ալիւր տանել Սամառն։ Ասոր առաջին առնելու համար, որովհետեւ ներքին նաւաւարկութիւնը չկրնար բաւել մէկ նաւահանգիստէ մը միւսն եղած փոխադրութիւններն ընելու եւ օտար նաւերն ու շոգենաւները չընդունելու։ Տեղեկագիրը կառավարիչ տարբերութիւն մը սահմանել այն շոգենաւներուն մէջ՝ որք միայն ներքին նաւահանգիստները կը բանին, և անոնց մէջ՝ որք օտար նաւահանգիստէ մ'ուրիշ օտար նաւահանգիստ կըրնան, և ներքին նաւաւարկութիւնը մասնաւոր հարկուածութեան մը ներքին գնել, որով զեղծմանց առաջը կրնայ առնուիլ։

Այս մասին օտար տէրութեանց հետ բանակցելէ ետեւ՝ ծովու և ցամաքի վրայէ եղած փոխադրութեանց ներքին մաքսը կրնայ վերջուիլ։ Այն ատեն կը մնայ ներքին մաքսերու բարձման ձգած տարբերակ 130000 քրակի չափ դուրսին փոխարէն ուրիշ եկամուտներ դուրս ելլ։ Տեղեկագիրն այս փոխարինութիւնը ցոյց կուտայ ներքին մաքսերու բարձմամբ արուեստից և վաճառականութեան զարգացման և օտար տէրութեանց հետ կնքուած առեւտրական պայմանագրութեանց մերձակայ վերադննդութեան մէջ։

Յար Տիւ Պոսթօր լրագիրն անցեալ շաբթու թ. Գոնէն արուած աղ-

գարարութեան վրայ անպատեհ խորհրդածութիւններ ընելուն պատճառաւ՝ երկամեայ դադարմամբ պատճուեցաւ։

Թուրքիոյ մէջ գտնուող Պարսիկ հպատակաց ունենալէ քաղաքական դրոյ վրայ թ. Գրան և Պարսից կառավարութեան մէջ հետեւեալ պայմանադրութիւնն եղած է կըսուի։ Պարսից հպատակները թուրքիոյ մէջ նոյն դիրքը պիտի ունենան ինչ որ ունին Ռուսիոյ, Անգլիոյ, Գաղղիոյ և այլ եւրոպական տէրութեանց հպատակները։ Իրենց քաղաքային գաւառը պարսիկ հիւպատոսաց իրաւասութեան ենթարկեալ են։ Իսկ եղեռնական դատերն Օսմանեան տառաններէն պիտի դատուին։

Ի նպատակ Աղապեան վարժարանի պատրաստուած նաւագահանգէսներն երբ քաղաքի իրիկուն կատարուեցաւ ամենայն կանոնաւորութեամբ, Գլխաւոր արքայ օգին արտաքին կարգի գէշութիւնը չներեց շատերու ներկայ գտնուիլ հանդիսին։ Բայց և այնպէս հասարակաց կրթութեան նախարար Վանսի շէֆերթ փաշան իւր Միւսթէշար Սաաուրլազ պէյին հետ, Վանսի Գ. Էֆէնտի Օտեան, քանի մը նշանաւոր օտարազգիք, Լէվ Վրնիթ շէրլաք և Լէվրնիթ թայմիլի խմբագիրներն և երկու հարկւրի չափ ազգայինք ներկայ էին։

Աղապեան օրիորդք՝ երաժշտութեան մէջ իրենց ըրած մեծ յառաջդիմութեամբ բոլոր հանդիսականաց և մանաւանդ եւրոպական երաժշտութեան հմուտ օտարազգեաց կրկին կրկին ծաղկահարութեանց և դըրաւտեաց արժանացան։

Բումբիլի երկաթուղեաց բաժիններուն վերջին փոխադրութեանէն 400 ֆր. շահող թիւերը՝

24155	3	2	30
7	4	63264	961561
8	5	3	3
9	303402	5	5
60	3	639256	991621
59161	4	7	2
2	5	8	3
4	319257	9	4
5	8	60	5
89231	9	695686	991927
2	60	7	8
3	327061	8	9
5	2	9	30
98491	4	90	1037961
2	5	737471	2
3	310681	2	3
4	2	3	4
175891	3	4	5
2	4	5	1092151
4	5	764584	3
5	348801	2	4
184516	2	4	5
7	3	798901	1167806
9	4	2	7
194406	5	3	8
7	396416	4	9
8	9	5	10
9	20	824376	1177916
10	489171	7	7
194651	2	8	8
2	3	846591	9
3	4	2	20
4	5	3	1209451
5	559023	5	2
209836	4	895306	3
7	5	7	4
8	603956	8	5
9	8	9	1240301
40	9	10	2
238496	60	923801	3
7	608896	2	4
8	7	3	5
9	9	4	1308596
500	900	5	7
238926	619791	932936	8
7	2	8	9
9	3	9	600
30	4	959226	1330261
128881	5	7	2
2	624961	9	3

1330264	1347403	1675272	1797216
1413736	4	4	7
7	5	5	8
8	1352996	1681084	1810336
9	7	3	8
40	8	5	9
1432036	3000	1721486	600
7	1570871	7	1862734
8	3	8	2
9	4	9	3
40	5	90	4
1449505	1595781	1729831	5
7	3	2	1889021
8	4	4	2
9	1598231	5	3
1492706	2	1731441	4
7	3	2	1898676
8	4	3	7
9	5	4	8
10	1657786	5	80
1344914	7	175204	1950146
3	8	2	7
4	9	3	8
5	90	4	9
1347401	1675251	5	20

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ			
ԵՍՅԱՄԸ ՈՒՄՈՒՄԻՆԷ			
23 յունիս	Հորհրդարանի իրիկուն		45.24
24 »	Հինգ շաբթի առաւօտ		
	բացուեցաւ		45.40
	կէս օր		44.30
Կ. Պոլիս 23 յունիս			
Երեւանի մէջ Ներսիս Բաժինք	Անգլ. իւր	6	16
» Գործադիր Երեւան	»	3	35
» Կ. Պոլսոյ Պատրիարք	»	4	12
» Գրէտի Փէնէրայ	»	0	16
» Գրէտի Օսթրալ-Թիւրք	»	3	
» Երկաթուղեաց հին	»	104	50
» նոր	»	43	50
»	»	306	
» 1865	»	308	
» 1869	»	267	
» 1872	»	68	
» 1873	»	265	
» 1873	»	6.60	
ԵՐԵՎԱՆԻ ԳՐԱԴՈՒՄ			
23 ՅՈՒՆԻՍ			
Անգլ. իւր	»	440.30	
» Երեւանի	»	87.30	
» Երեւանի	»	90	
» Գ. Երեւան	»	51.20	
» Գ. Երեւան	»	—	
» Երեւան	»	105	
» Երեւան	»	123	

Ա. Զ. Գ. Ա. Յ. Ի. Ն.

ԱՄԵՐԻԿԱՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆԷՆԵՐԸ

Իզմիրի Արշալայն Արարատեան լըրագիրը Բրուսիոյ եպիսկոպոսաց և արքեպիսկոպոսաց առ. Գերմանիոյ կայսրն տալիք երգման օրինակը հրատարակելով (թիւ 978)՝ հետեւեալ խորհրդածութիւնը կրնէ.

«Այս երգման ձևին վրայ մեր ընթերցողաց և մասնաւորապէս մեր պաշտօնակից Մատիւն և Արեւելեան Մատիւն ամսագրերին ծանր ուշադրութիւնը կը հրաւիրեմք, որք անհրաժեշտ կը մտադրուի իրենց վաւեր երգմանն՝ զոր Հայոց կաթողիկոսութեան պարտաւորեալ են ընելու յետեւ բարձրանան ի Հայրապետական Աթոռն Լիւթիանիս»

Ուրեմն ըստ Արշալայն խմբագրին՝ Ռուսիոյ կառավարութիւնն իրաւունք ունի Հայոց կաթողիկոսին հաւատարմութեան երդում ընել տալ առ ինքն ինչպէս՝ վասնզի Բրուսիոյ կայսրը նոյնը կը պահանջէ իր կաթողիկ եպիսկոպոսներէն։

Արշալայն խմբագրին և իր նշանակները միայն կրնան չլիւծուած կամ չգիտնող ձևային թէ ինչու համար Բրուսիոյ կայսրն այդ բանը կը պահանջէ իր տէրութեան մէջ դրուած կաթողիկ եպիսկոպոսներէն։ Ընթերցողք գիտեն որ Հռոմէոյ Պապին հնազանդ եկեղեցականներն և

ճիշդիմացի կարգադրութեան օրէնքներն անհետկողմ կրնան լինել և պարզապէս առանց կարգադրութեան դէմ կը դրուէին ամեն տեսակ վտանգ և անպիտան միջոցներով Բրուսիոյ կառավարութեան համբերութիւնը վերջապէս հաստատուեալ վրէժախառն միջոցներ ձեռք առաւ այդ խառնարի և շարժութեան պաշտօնէից դէմ Այդ միջոցներէն մէկն է և վերջիվերջոյ երգումը, որ ըստ մեր կարծեաց՝ առաջագրեալ նպատակին չը հասնէր։ Դառ՝ մեծամեծ վնասներ ալ կարող է հասցնել։ Երգումն ներպատակը պէտք է լինի ի հարկէ կաթոնիկ եկեղեցականներն ազգին օգուտակար անդամներ ընել։ Բայց ինչ կը կարդանք անոր մէջ. «Եւ եթէ իմանամ թէ տեղ մը այնպիսի առաջարկութիւններ կը մեքենայեն որոյ մէջ վնաս կրնայ ծագիլ տէրութեան, կը խոտանամ փութով ծանուցանել վեհ. թագաւորին իմից։» Երկրայ հանգամանաց նկատմամբ այդ խօսքերը կը նշանակեն. «Եթէ իմանամ որ Պապը քրիստոնէական տէրութեան դէմ մեքենայութիւն կը ներկայանայ, անմիջապէս տէրութեան կիսմիջանդ։» Բայց դիտէ՛ք արդեօք Արշալոյսոյ յարգի խմբագիրը թէ «պաշտօն» Բեյնչ վերահասարակարգութեան կարող է ստանալ այդ խոտանման Գայանի է որ ազգաց քաղաքական զարգացումը դեռ այն տեղ հասած չէ որ կառավարութիւնները՝ այսինքն կառավարութեան պաշտօնէից՝ չկարողանան իրենց միայն յատուկ շահեր ունենալ։ շահեր, որ յաճախ իրենց կառավարած ազգաց վնասներովը կը դնուին։ Բայց այն է գարձեալ թէ ազգ. մը ինչ աստիճան ազգէալ ըլլայ, ինչ աստիճան անբան կենդանեաց նմանութիւն ալ ունենայ, իւր մէջ կը գտնուին զարգացած և սրբաւոր մարդիկ, որք կաշխատին իրենց օգնարարութեան հայրենակցաց աչքերը բանալ և հասկնան թէ ո՞րն է օգտակարը և ո՞րն է վնասակարը։

Այս պարագային մէջ վերջիվերջոյ երգումն ընդէ կ'ախտակոտանեն ու արքայականները մեծ ծառայութիւն կարող են մատուցանել «Երբին թագաւորական վեհախառնութեան Բրուսիոյ կամ օրինաւոր յարգին նորոգ, վասն զի իրենց ստորակարգեալ եկեղեցականաց միջոցաւ կարող են ոչ միայն իմանալ թէ ինչ կրնէ այս կամ այն անձը, այլ և իմանալ անոր ամենաներքին խորհուրդները։ Իրիչ խօսքով, Պապին հպատակ ճիշդիմացիները կ'արտաբայեն Գերմանիայէն, բայց ապագային համար նորաձեւ և աւելի վտանգաւոր ճիշդիմացիներ կը պատրաստուին վերջիվերջոյ պարբերութեան շնորհիւ։

Կը հասկնան արդեօք Ռուսիոյ կառավարութեան հայ հայկաւանները թէ ինչ որ Բրուսիոյ եպիսկոպոսաց երգումն մասին ըսինք, նոյնը և Հայոց ընդ հանուր կաթոնիկոսին և եպիսկոպոսաց երգումը կրնար բերի ճարտարութիւնը սա է միայն՝ որ առաջններն իրենց Ազգ. կառավարութեան լրտեսներն ու գործիքները կը լսեն, իսկ վերջիններն օտար տէրութեան մ'ալ կայ Գերմանիոյ եպիսկոպոսաց և մեր կաթոնիկոսին մէջ, զոր հարկէ վերջիվերջոյ հայկաւաններուն աչքը խոնկել։ Գերմանիոյ եպիսկոպոսները՝ միայն իրենց տէրութեան հպատակ են, և Գերմանիոյ հպատակ կաթոնիկոս առաջնորդներ, մինչդեռ Էջմիածին բնակող Բեյհ. Հայրապետը զանազան օտար տէրութեանց մէջ գտնուած Հայոց։ Ի՞նչ է Ռուսիոյ սահմաններէն դուրս Հայոց

եկեղեցի չգտնուէր, Հայոց կաթոնիկոսէն պահանջուած երգումը դառաւ պարտելի էր միայն վերջիվերջոյ պատճառով, բայց որովհետեւ կը դառնուի տեղի և ու դառաւ պարտելի է։ Հայոց Բեյհ. կաթոնիկոսն՝ ինչպէս որ ոչ Օսմանեան կառավարութեան և ոչ Պարսից տէրութեան երգում կուտայ, նոյնպէս ալ պէտք չէ որ Ռուսաց կառավարութեան երգում տայ։

Յիշատի երգումն ինքն ըստ ինքեան մեծ կարեւորութիւն ունի, վասն զի ազգային կամ օտար կառավարութիւն մ'առնաց այդ կրօնական արարողութեան ալ կարող է իւր նշանակալի հասնիլ, եթէ ուզէ կղերը իր շահերուն ծառայեցնել ի վնաս ազգին։ Կառավարութիւններն ընդհանրապէս մարդիկ և մասնաւորապէս կղերն իրենց ծառայեցնելու համար ուրիշ աւելի ազգ. միջոցներ ունին, այն է դրամ, շքանշաններ, պաշտօններ։ Գաղափարականութեան վերայ փոքր ի շատե՛ս աղեկութիւն ունեցողներն և ցերեկուան լուսին մէջ կատարուած իրողութիւնները չտեսնելու չափ կայր և ազգայնականները գիտեն թէ Ռուսիոյ քաղաքականութիւնը՝ ազգ. երն ի մի ձուլելու քաղաքականութիւն է։ Երբ այդ քաղաքականութեան հետեւող տէրութիւն մը՝ Հայոց կաթոնիկոսէն և եպիսկոպոսներէն հուսադրութեան երգում կը պահանջէ, զանեք իր ներպատակին ծառայեցնելու տրամադրութիւն ցուցած կը լսայ։ Ռուսի եւ ամեն Հայ, որ իր խիղճն ու հոգին օտարին ծախած չէ, պէտք է ձայն բարձրացնէ այդ անիրաւութեան դէմ, և զայն պաշտպանող հայկաւաններն հրապարակաւ նշաւակէ։

Ք.

ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ՍԻՆՏԻՔ ՊԱՏՐԻԱՐԻ
(ՏԵՐ. ԴԵՒ. ԼԻ- 1490)

Նոյն տարի վաղճանեցաւ Եղիազար կաթոնիկոս. Գ. օր առաջ ատուածը Սուրբ հոգւոյն ծանեալ գումարն, վանքիցն զեպիսկոպոսունք ժողովեաց և կարգաւորք և ազգայնաբար մ'ողորմութիւնս բաշխեալ։ Ժամաց պատարագի մինչ Գ. օր երրորդում առաւ օտուէն ինքն մատուց զսուրբ պատարագն, ճաշակեաց ըզմարմին և զարեւն Տեառն մերոյ Յիսուսի Գրիստոսի մերոյ, և օրհնեաց Նահապետ վարդապետն Կաթոնիկոս և և օծեաց մեռնաւ և նշատուց ի աթոռն իւր, և օրհնեաց ըզփափն Հռոմ և զքրիստոնէից թագաւորքն և բարեպաշտ իշխանք զորքն զինվորքն զօրաւորքն բովանդակ յաշխարհս և ողորմեաց ըզյիսկեղեցին և այն տեղ եղող եպիսկոպոսունք և համբըն միաբան եղբարքն, և գնաց ի մահիճ անկողինն հանգեալ, նոյն ժամայն աւանդեաց զհոգին։ Եւ Նահապետ կաթոնիկոսն բազում շէնք շինեաց, զճողակովն և երեւանալ Դնկիւնային ջուր մեծ գետէ զլեւան ծակեց անցուց զջուրն և երեւ ի միմիայն. բայց կարդալով և յօրինաց թողէր. այն ալ վաղճանեցաւ։ Եւ երդնկու գաւառ առին թուրքն աղբին, յէնկիւնէրիք յոյժ ետարմաղ էին, քրիստոնէից զաղարքն աւերակեալ կու պղծէին և զկանայքն կու պղծէին, իբրեւ զՍիմոն Գոմար եղև, և այլ և աւազակութիւն առնէին, զվանքերն և եկեղեցիք կողոպտէին. արքայն ի գինոյ զմարդիկ բազում սպանին և զիս այլ երկու տեղաց խանչարով խցոտեցին, բազում արեւն հեղաւ, մինչ մէկ ժամ անձնացաւ, ողորմութեամբ Աստու-

ծոյ կարողացայ, զօրացեալ գնացի ի վանքն, հիւանդ անկեալ կայի ի մահիճ մինչ Եւ օր. յառաջացաւ գնացի ի կոստանդնուպօլի թուրքին մեծաւորին ծանուցի, բողոք բարձեալ խընդրեցի ի վերկութիւն ժողովրդեան ի ձեռաց ամպառացաց, ետուր հրաման թէ յէնկիւնէր աղապին հախէն գաւ և առնիլ բնաւ չմտանէ եկեղեցիքն և ոչ գնան վանքերն, և ետուր մէկ խառնքի բռնաւ որ Ա. Օտա զօրօք գնացաւ ի կղերական ետարմաղներ փախստական եղին, և ժողովուրդըն ազատեցաւ ի նոցանէ, եկեղեցիք և վանքերն վերկեցան ի ձեռաց չարեաց, միշտ փառս և գոհութիւն մատուցանեն ազատող ամենակարողին յԱստուծոյ գնացի ի թոխաթ և խիւրեցի ի նոցանէ արարմութիւնս շնորհել թաւանեալ և կողոպտեալ վանիցն երդնկու և նոքա լիապէս լըցուցին զպաշտօնութիւն վանիցն, ըզգոթութեաց, զարդարանաց, անօթից, զոր Տէր Աստուած զփխարէն հատուցանէ աստ և ի հանդերձելու մի Ռ. ապառիկ և բիրապատիկ ամեն, Եւ միամիտ նըստեալ էի վանքն իմ, անկարծակի յըզուրումն փաշէն մուպաշիր եկաւ տարաւ զիս յԱրդուրում և եկեղեցի եմ շինեալ տէի բանտ էարկ և սաստիկ կոծեղս եղի յոտս իմ մինչ Գ. օր անսրբալ. յետ երկից աւուր տարաւ յատեան, զոր խէլի փաշա խօսէր սաստիկ բազառնայեօք. վասն էր շինեցիք զեկեղեցին երդնկոյ. և ես լալագին դիմօք պատասխանեցի թէ՛ հրամանաւն թուրքին մեծաւորին և ձեր Գլուան գրքին հրաման ֆէթվայիւն, և երդնկու գաւառներն գիտութեամբն շինեցի. կառք ըս ինչ է՝ գու գիտես այլ առաւել ըստաւանայր և կրկին ի բանտ և ի կոծեղս էարկ. Արաքիլըցի վաճառական մի կայր եփրինոս անուռ. գնաց ի ֆէզուլահ Էֆէնտում հապաղաց որ էր հօծա շահպատէներուն մեծ թուրքին. նա ժողովեաց զկարգացողքն Տաճկաց, դատաւան արար ընթերցաւ զֆէթվայիւն և զէմրն թուրքին մեծաւորին և ասաց խէլի փաշային. այդ քո արարմունք մեր յօրինաց և հատուցն չի վայելեր. արձակեալ Աւետիք ռահիպն ի կապանաց և ի բանտէ դնալ իւր վանքն, և թէ ոչ կու ծանուցանեմ մեծաւորին, դու գիտես. Զճ զուտուգանք առաւ և ապա յարձակեաց. զօրութեամբն ամենակարողին յԱստուծոյ զերծալ ի փորձութեանց. արդարադատն յԱստուած ինքն եղի վրէժիկ իւր վասն իւր անան շինութեան. թուրքին մեծաւորէն եկն Կիւլլիք իմրախօսուն և կրտեաց ըզգլուխն խէլի վաշային և զաղարմնքն բովանդակ տարան ի թուրքին մեծաւորին. փաշան եղև ի փառս սաստանայի. ես մնացի ի պարտուց մէջ, գնացի երդնկան, զայն նոր շինեալ Մարիամ սուրբ Աստուածամեկն եկեղեցին նըստեալ էի և զմնացեալ պաւկան շինել կուտայի։

Հեղեւ Լուսն

... Խորագիր
Ասիա լրագիրը՝ որ անցեալ տարուց զեկտեմբերէն հրատարակել սկսելով մինչեւ անցեալ չորսամ օրուան թերթը հատը 40 փոյի կը վաճառուէր, յառաջիկայ չորսամ օրէն (յունվար 26) սկսեալ զարձեալ նոյն մեծութեամբ խառնաշիւր թերթը 10 փոյի պիտի ծախուի։ Լրագրայն մէջ առողջարանական յոյժածներ, մանրակներ կամ վրաստանութիւններ ալ պիտի աւելուին։ Այս վերջինները այնպիսի զիրքով մը պիտի տալարուին որ յետոյ կարելի ըլլայ զանեք լրագրէն կտրելով զիրք մը կազմել։

Ասիոյ խորագրութիւնն այս զոհողութիւնը կրնէ, ընթերցարարութեան ծաւալմանը նպաստելու և իւր թերթը առնուուն զիրամատչելի ընելու նպատակաւ. այնպէս որ ամենէն ազգայնիկ ընթերցարան անգամ չորսամ 10 փոյ վըճարելով, նոյն չորսամ ան աղային, քաղաքական և այլն լրերուն հաւաքածոյն. և բանասիրական, առողջարանական ու վրաստան գրութիւններ պիտի կրնայ կարգաւ։

Ասիոյ խորագրութիւնն կարող անձանց ալ այն զոհողութիւնն ընելու պարտաւոր չըլլալով, մանաւանդ թէ անոնց մէջ քաղաքի սպասելու իրաւունք ունենալով, անփութիս կը պահէ իւր բաժանորդայինը որ է 50 դր. 50 թուոյ համար թէ ի Կ. Պօլիս և թէ ի գաւառ։

Ասիոյ վաճառման կեդրոնատեղիներն են Ռ. գլուխ Չարլին Ֆրէնկեան գրատունը և Պահճէ գրատուն Ջրավաճառ Մ. Պօղոս ազգայն խառնութիւն, որոնց կրնան ստանալ լրագրութեամբ ար։

Խորագիր. Խորագիր, որ շնորհ ընէք ներկայ ազգարարութիւնս հրատարակելու ձեր պատուական լրագրոյն յառաջիկայ թուոյն մէջ։

1874 յունվ. 24 Խորագիր—Տնօրէն
Ի Կ. Պօլիս Ասիա լրագրոյ
Մ. Փորթուղուգալեան

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ
ՎԱՐԴԵՆԻՆ

ԿԱՍՊ
ՅԻՇԱՍԱԿ ԵՐԱՊՏԱԿԻՏՈՒԹԵԱՆ
Թարգմանեաց Դպրոցի Բնէ
Յակոբ Մ. Զարգեան
Տղայոց կաղանդի նա էր ըլլալու սահմանուած բարոյական բնութիւն վէպ մ'է, որ մանկանց հաճելի և միանգամայն օգտակար կրնայ ըլլալ։
Ամեն գրավաճառաց ըսվ կը դառնուի Գին 100 փարույ։

ՎԱՏԻԿԱՆ ԵՒ ՀԱՅԲ
Գրեց Մ. Օրհնէաւ

ՀԵՐԲՈՒՄՆ
Ինչ վերսիրիս կոնգակին դէմ ծագած զփառութեանց լուծման.
Գրեց Տ. Գալէք Զարգեան
Այս երկու գրքերը, որ Գաղղիէէն լեզուով գրուած են, կը վաճառուին Բերա, Թագսիմ փողոց թիւ 29 և Մեծ փողոց թիւ 173 ծխավաճառաց խանութները։

ՍԻՂՈՒՆԻՐ
ԲԱՂԱՔԱՆԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԵԱՆ
ԹԵՐԳԱՐԱՆԵԱՆ Ի ԳԱՂԱՔԱՆԱՆ
Կ. Ս. ԻԹԻԻԶԵԱՆ

Եւ Դեռ Սալթիկ Էրզնէան
Նոր ծախուի Մատիսի գրատեսակը և ամեն Հայ գրավաճառաց ըսվ գին 10 դր.
Վարժարանաց համար հարկերն 20 զեղ կը լսուի երբոր Մատիսի գրատեսակէն առնուի։

ԻՄ ԵՆՕԼԵ
ՀԱՏՈՐ ԵՐԲՈՒՄ
Զ Մ Ի Ի Ն Ի Ա

ՏՊԱՐԴՈՒԹԻՒՆ Յ. ՏԵՏԵԱՆ
1873
Վոյթր Աբօթ անուանի վրաստանի երեք հատորէ բաղկացեալ այս նշանաւոր գործին՝ որ բոլոր պատմաբանաց գովութեան արժանացած է, երրորդ հատորն ալ հրատարակեցաւ։
Իւրաքանչիւր հատորի գինն է 12 դր.։
Այսպիսի գործը 36 դր.։
Կը ծախուի Պօլիս եղբարց Գալաֆեան գրատուն ի Չարագաճար փողոց թիւ 16 և Հայ գրավաճառաց ըսվ։

ՊԱՂԵՆ ՄԱՐԱԶՈՒՄԻՆ ԴԱՏԱՍԱՆԸ
ՏԵՏՐ ԺԴ

Կը գտնուի ամեն Հայ գրավաճառաց և և լրագրավաճառաց յով, լրահմուտ փաշան թօհաֆն Պ. Զանկի խանութը և և կամուրջի զիւր պարաքան։
Գին իւրաքանչիւր տետրակէն 40 փարույ։

